

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Peter Jørgensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

(Lovforslaget (nr. 35) findes i tillæg A. sp. 489, fremsættelsen i tidenden sp. 1070).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Bladt: Jeg kan oplyse, at samtlige de på lovforslaget opførte ansøgninger om indfødsrets meddelelse er indgående gennemgået og behandlet i samt godkendt af indfødsretsudvalget. Det vil derfor ikke være nødvendigt at sende lovforslaget til udvalgsbehandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Valg-liste m. v.).

(Lovforslaget (nr. 29) findes i tillæg A. sp. 391, fremsættelsen i tidenden sp. 809).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Holger Eriksen: Lovforslaget er udelukkende af praktisk karakter, og uden at gå i enkeltheder skal jeg anbefale det til vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland.

(Lovforslaget (nr. 30) findes i tillæg A. sp. 427, fremsættelsen i tidenden sp. 884).

Formanden: Sammen med denne sag foretages den sidste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om Grønlands geologiske undersøgelse.

(Lovforslaget (nr. 31) findes i tillæg A. sp. 445, fremsættelsen i tidenden sp. 884).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Dupont: Baggrunden for de to lovforslag er ønsket om at skabe en minelovgivning og foretage geologiske undersøgelser i Grønland med hensyntagen til de særegne forhold, der findes dér. Hidtil har man klaret sig med den danske undergrundslov gennem en kgl. anordning af 27. april 1935 samt med den nugældende lov af 8. maj 1950.

For at tilgodese de særlige grønlandske forhold blev der i 1960 nedsat en kommission, der fik til opgave at udarbejde udkast til minelov for Grønland. I juni 1963 afgav kommissionen betænkning, og stort set er de to lovforslag identiske med kommissionens udkast. De er begge tiltrådt af det grønlandske landsråd, hvorfor jeg også på den socialdemokratiske gruppes vegne kan anbefale lovforslagene til hurtig og velvillig behandling.

Det vil dog uden tvivl være hensigtsmæssigt, at lovforslagene bliver gjort til genstand for en udvalgsbehandling, idet forskellige spørgsmål bør afklares. For begge lovforslag gælder det, at der er to hensyn at tage, for det første hensynet til den grønlandske befolkning og dens rettigheder, for det andet hensynet til, at den grønlandske undergrund, der er statens ejendom, ikke bruges af fremmede kapitalinteresser til urimelig udbytning.

Selve minelovsforslaget har det hovedtræk, at der er tale om tre faser.

For det første en forundersøgelingsperiode, idet tilladelse til at foretage geologiske undersøgelser efter råstoffer overalt i Grøn-

[Dupont]

land i indtil 5 år ad gangen kan meddeles, altså uden nogen egentlig eneret.

For det andet en efterforskningsperiode, idet firmaer, der skønnes at råde over fornødne pengemidler og sagkundskab, kan få bevilling med eneret, men for et nærmere bestemt og afgrænset område på ikke over 5.000 km² og for et tidsrum, der i Vestgrønland sættes til 8 år, og i Østgrønland, hvor man har de vanskelige besejlingsforhold, til højst 12 år.

For det tredje er der udnyttelsesretten, der gives gennem en koncession til udnyttelse af mineralske råstoffer. Udnyttelsestilladelse gives kun for nærmere bestemte og meget afgrænsede områder. Her har jeg forstået, at kommissionen har taget hensyn til, hvordan lovgivningen er i andre lande, specielt Sverige. Det fastsættes i lovforslaget, at koncessionen, der indebærer eneret til udnyttelse, kun kan meddeles til aktieselskaber, der er registreret her i riget, men der stilles ikke krav om, at aktiekapitalen eller dele af den skal tilhøre danske statsborgere. Det giver mig anledning til at spørge den højtærede Grønlandsminister, om det egentlig ikke var rimeligt, at loven sættes i relation til loven om Arktisk Minekompagni A/S. Selv om der i denne er indføjet en undtagelsesbestemmelse, der giver ministeren mulighed for at dispensere, er der dog her tale om, at halvdelen af kapitalen er på danske hænder. Jeg er vel klar over, at det for en rationel udnyttelse af råstofforekomsterne i Grønland er nødvendigt med megen fremmed kapital, men helt at give op for en dansk udnyttelse af råstofforekomsterne forekommer dog ikke at være ganske rimeligt.

Det er med en vis tilfredsstillelse, jeg ser, at Grønlands landsråd eller dets forretningsudvalg skal afgive udtalelse, inden en koncession gives.

Det er også godt og rigtigt, at det fastslås, at koncessionen meddeles for et bestemt område i indtil 50 år, ligesom der er mulighed for, at koncessionen kun giver ret til udnyttelse af nærmere bestemte råstoffer, og at visse råstoffer kan være undtaget fra udnyttelsen. Det er måske også rimeligt, at vi i udvalget ser på, hvilke råstoffer der kan være tale om.

Lovforslaget følger kommissionens hen-

stilling om, at der ikke bør betinges en fast eller variabel afgift til staten af hensyn til de store risici, selskaberne vitterlig kommer ud for. På den anden side har man gennem lovforslaget sikret sig, at staten, dersom udnyttelsesvirksomheden viser sig at kunne forrente og afskrive den investerede kapital, som ejer får sine interesser tilgodeset gennem en udbyttefordeling eller i særlige tilfælde gennem en koncessionsafgift.

Det må konstateres, at der såvel i indledningen til lovforslaget som i de tre hoveddele er taget vidtgående hensyn til den grønlandske befolkning. Det fastslås, at alle mineralske råstoffer i Grønland tilhører staten, hvorfor efterforskning og udnyttelse forbeholdes staten, men at befolkningen dog som hidtil kan forsyne sig med kul, tørv, vegsten, grus, sten o. lign., ligesom der er taget hensyn til bopladsers og byers interesse i opbygningen af eventuelle mineanlæg m. v.

Fortrinsvis søger man også grønlandsk og dansk arbejdskraft, og man tager hensyn til ulykkeslovgivningen og de sikkerhedsforanstaltninger, der må være ved miner.

Forslaget til lov om Grønlands geologiske undersøgelse indebærer, at statens videnskabelige og praktiske undersøgelser af de geologiske forhold i Grønland varetages af et direktorat under ministeriet for Grønland, der kaldes Grønlands geologiske undersøgelse. Det skal være et rådgivende organ, der skal fremme minevirksomheden og føre kontrol med den. Der skal i den anledning ansættes det fornødne videnskabelige og tekniske personale. Der er egentlig her kun tale om en videreførelse og en ajourføring af praksis siden 1946, dog således at Grønlands geologiske undersøgelse nu får større selvstændighed, dog i et vist samarbejde med geologisk institut i Danmark.

Der er ikke i dette lovforslag taget stilling til oprettelse af egentlig prospekteringsvirksomhed fra statens side, idet man regner med, at dette kan tilgodeses gennem den private virksomhed, men det understreges i kommissionsbetænkningen, at Grønlands geologiske undersøgelse som hidtil i sit almindelige kortlægnings- og undersøgelsesarbejde må være opmærksom på problemet om prospekteringsvirksomhed og i alle tilfælde indberette om eventuelle interessante geologiske forekomster. Det indebærer, at

[Dupont]

man straks efter ekspeditioners hjemkomst foretager analyser og holder ministeriet for Grønland underrettet.

Da alle såvel i Grønland som i Danmark må være interesseret i, at der skabes de bedste muligheder for udnyttelse af de grønlandske råstoffer, anbefaler jeg de to lovforslag til hurtig og velvillig behandling.

Holger Hansen: Om det første af disse to lovforslag, forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland, vil jeg gerne sige, at venstre kan gå ind for en lovgivning af denne art. Det er et almindeligt ønske, at vi søger at udnytte de råstoffer, der måtte være tilgængelige i vor store landsdel i nord, og det er derfor helt rimeligt, at folketinget gennemfører en lovgivning, der, som det er tilfældet her, lægger en ramme for at imødekomme de private interesser, der måtte være for en udnyttelse af mineralforekomsterne i Grønland.

Selv om venstre har den opfattelse, at vi så vidt muligt må behandle Grønlandsproblemer inden for den samme lovgivning, der gælder for det øvrige Danmark, vil vi i dette tilfælde erkende, at naturforholdene er så forskellige fra, hvad vi kender i denne del af riget, at en særlig lovgivning for Grønland vil være rigtig. Dermed være ikke sagt, at det havde været ugørligt at indpasse de særlige grønlandske vilkår i den eksisterende lovgivning om Danmarks undergrund, men vi erkender altså det hensigtsmæssige i at gå denne vej. Derimod tror vi, det havde været mere rimeligt, om denne lovgivning havde været hjemmehørende under ministeriet for offentlige arbejder, hvorunder den almindelige undergrundslov jo hører.

Vi kan i hovedsagen tilslutte os de principper, der ligger til grund for de foreliggende lovforslag. Vi kan anerkende det rigtige i, at folketinget gør sig klart, at uden at give de private interesser muligheder vil vi ikke kunne klare etableringen af bjergværksdrift i Grønland.

Det, vi i denne forbindelse må undersøge i udvalget, er, om vi også giver de eventuelle interesserede sådanne muligheder, at vi ikke skræmmer dem bort ved de betingelser, der fastsættes i lovgivningen. Opdelingen i lovforslaget mellem forunder-

søgelse, efterforskning og udnyttelse, altså minedrift, kan forekomme både omstændelig og stiv; der tales om tilladelse til at foretage geologiske undersøgelser, om eneretsbevilling til efterforskning og endelig om eneretsbevilling til udnyttelse. Jeg er vel klar over, at de vældige områder i Grønland kun i begrænset omfang er geologisk undersøgt, men alligevel må vi dog vist i udvalget undersøge og drøfte muligheden for en enklere procedure og, hvad der er det væsentlige, at den, der gør forarbejdet, i givet fald også vil være den, der kan udnytte forekomsterne. Jeg er i denne forbindelse opmærksom på stk. 3 i § 15, men jeg mener, at reglerne bør gøres klarere. Det bør naturligvis være en selvfølge, at staten i hvert enkelt tilfælde afgør spørgsmålet om koncession eller ikke koncession; men det er givet, at interesserede selskaber eller personer meget nøje vil studere dette forhold, før man investerer penge i en kostbar undersøgelse.

Endvidere er det den samme minister, der i alle tre tilfælde skal meddele henholdsvis undersøgelsesret og koncession. Jeg mener, at vi i udvalget nøje bør gennemgå dette spørgsmål.

Der er et punkt mere, jeg vil nævne. Bestemmelsen i § 20 pålægger i visse situationer koncessionshaveren at søge ministerens godkendelse af eventuelle planer til det, man i lovforslaget kalder større bebyggelser. Her må vist også en afklaring til, inden lovforslaget forlader folketinget. Der findes ikke i lovforslaget noget nærmere om, hvad det er for bebyggelser, der tænkes på, og ej heller i bemærkningerne. Jeg er ikke klar over, efter hvilke retningslinjer almindeligt byggeri i Grønland finder sted, men beder om, at vi i udvalget får en klaring på disse ting, bl. a. fordi vi sikkert alle er enige om ikke at besværliggøre noget initiativ med unødige usikkerhedsfaktorer og unødvendige omsvøb.

Om den side af problemerne, der vender ind imod staten og det grønlandske samfund, vil jeg gerne sige, at vi finder det rimeligt, at staten i koncessioner sikrer sig andel i et eventuelt overskud. Det er sikkert rigtigt, at man ikke i denne rammelov lægger sig fast på nogen bestemt formel, men lader dette stå hen til en koncession.

Hvad angår de mere specielle forhold,

[Holger Hansen.]

vil jeg henlede opmærksomheden på § 1, stk. 2. Dette stykke er affattet anderledes i lovforslaget end i kommissionens udkast. Jeg beder om formandens tilladelse til at citere kommissionens forslag til affattelse af § 1, stk. 2. Det lyder:

„Den i Grønland bosiddende befolkning kan dog i samme omfang som hidtil forsyne sig med kul, tørv, vegsten, grus, sten o. lign. til eget forbrug.“

Jeg understreger dette „til eget forbrug“. Den højtærede minister har strøget dette sidste, hvad jeg må opfatte som en erkendelse af, at der ikke i lovforslaget ligger noget forsøg på at indskrænke privates brugsrettigheder over almindeligt tilgængelige råstoffer, og det er jeg glad for. Det er for venstre noget centralt. Venstre er som bekendt af den opfattelse, at det var ønskeligt, om privat ejendomsret til jord blev indført i Grønland; vi er det af mange grunde, som jeg ikke skal komme ind på her. Vi lægger i fortsættelse af dette synspunkt vægt på, at eventuelle muligheder for erhvervsmæssig udnyttelse af f. eks. grus, sten, tørv, og hvad der ellers kan være tale om, ikke indskrænkes.

Jeg vil endvidere pege på bestemmelserne om bevillingshavernes afspærringsret. Det er her § 13, vi må se nærmere på, også af hensyn til det husdyrbrug, der forhåbentlig ad åre skulle blive mere almindeligt.

Jeg kan med disse betragtninger tilsige mit partis velvillige indstilling til lovforslaget; vi ønsker dog en grundig behandling i det udvalg, der bliver nedsat.

Hvad angår det andet forslag, forslag til lov om Grønlands geologiske undersøgelse, må jeg meddele, at mit parti er skeptisk. Vi anerkender det rigtige i en fortsat og måske øget indsats på de geologiske undersøgelses områder, men vi er ikke overbevist om det rimelige i, at der her skabes en administrationsudvidelse ved oprettelse af et nyt direktorat under ministeriet for Grønland.

For det første: er det rimeligt, at vi har to institutioner på dette område, Danmarks geologiske undersøgelse og Grønlands geologiske undersøgelse? For det andet: er det hensigtsmæssigt at udvide Grønlandsministeriet, når alle i denne sal formentlig er

enige om, at dette ministeriums sagsområder med tiden skal henføres til deres naturlige fagministerium? Jeg beder den højtærede formand om tilladelse til at citere fra Grønlandsudvalgets betænkning side 182:

„Politiet overføres til justitsministeriet fra 1. januar 1965, kirken overføres til kirkeministeriet i 1966, Grønlands radio overføres til ministeriet for kulturelle anliggender i 1966, sundhedsvæsenet overføres til indenrigsministeriet i 1968, skole- og uddannelsesvæsenet overføres til undervisningsministeriet i 1970, teletjenesten overføres til ministeriet for offentlige arbejder, når dette eller det eventuelle nye enhedsteleselskab vil være rede til at modtage området.“

Jeg synes, at dette uddrag fra Grønlandsudvalgets betænkning burde fortælle os, at vi må være meget forsigtige med at tillade nye administrationsudvidelser i Grønlandsministeriet, når den almindelige opfattelse dog er, at dette bør afvikles.

Med disse bemærkninger har jeg givet udtryk for, at vi frygter en unødigt udvidelse af administrationen. Vi kan ikke umiddelbart forstå nødvendigheden af disse to adskilte institutioner af samme karakter. Vi må nu i udvalget se, om ministeren kan overbevise os om, at vi har uret. Vi mener, at vi her burde koordinere med Danmarks geologiske undersøgelse, og det vil vi gerne i udvalget have oplysninger om.

Knud Thomsen: Det er utvivlsomt rigtigt, at der er blevet større og større interesse for mineralforekomster i Grønland, og det er sikkert også rigtigt, at man gennem disse to lovforslag forsøger at tilrettelægge rammerne dels for de fortsatte geologiske undersøgelser, dels for en eventuel økonomisk udnyttelse af sådanne fund, som man måtte nå frem til.

Forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland synes i og for sig at være klart og logisk opbygget i de tre forskellige faser, og man kan næsten sige, at man følger princippet mange er kaldede, men få er udvalgte. Der vil blive ofret mange kræfter på forundersøgelse og efterforskning, som ikke vil give sig udslag i koncessioner. Jeg kan give tilslutning til mange af de bemærk-

[Knud Thomsen.]

ninger, det ærede medlem hr. Holger Hansen kom med, og skal derfor ikke trætte med en gentagelse af dem.

Jeg vil gerne opmærksom på, at i lov om Danmarks undergrund er det regeringen, der giver eneretsbevilling, og at det samme har været tilfældet i Grønland ifølge kgl. anordning af 1935. Ifølge lovforslaget skal det nu være Grønlandsministeren, et forhold, som jeg synes vi skulle se lidt på i tilslutning til de bemærkninger, det ærede medlem hr. Holger Hansen kom med.

I § 15 i forslag til lov om de mineralske råstoffer i Grønland er der en bestemmelse, som går igen fra undergrundsloven fra 1950, nemlig at inden en koncession meddeles, skal den forelægges for et folketingsudvalg bestående af et medlem fra hver af de folketingsgrupper, der har repræsentanter i finansudvalget. Jeg har haft lejlighed et par gange tidligere til at sidde i et sådant udvalg og har konstateret, at ministeren på den ene side og udvalget på den anden side i og for sig havde lidt svært ved at forstå, hvorfor man sad i det udvalg, hvad vi i grunden skulle gøre. Udvalget kan ikke ændre på koncessionen på det tidspunkt her; en koncessionsoverenskomst er resultatet af somme tider årelange forhandlinger, og så vidt jeg kan forstå, kan ministeren meddele koncessionen ganske uden hensyn til folketingsudvalgets stillingtagen. Derudover kan jeg sige, at der er strengt taget ingen, der erfarer folketingsudvalgets stillingtagen, for vi afgiver ikke nogen udtalelse efter forhandlingen med ministeren. Dette må ikke misforstås, således at jeg skulle beklage mig over de forhandlinger, der har været mellem i dette tilfælde ministeren for offentlige arbejder og udvalget; ministeren har svaret beredvilligt på ethvert spørgsmål, som udvalget kunne stille, men jeg er altså som sagt i alt fald selv gået fra disse møder med et lille spørgsmålstegn. Muligvis kunne vi under udvalgsbehandlingen høre lidt om de forhold, der ligger bag bestemmelsen om forelæggelsen for et folketingsudvalg. Jeg har ikke kunnet finde noget i bemærkningerne til loven af 1950.

I bemærkningerne til lovforslaget om mineralske råstoffer i Grønland har man

side 6 i forbindelse med efterforskning noget, som kaldes et formodet mineraliseret område. Det er en sproglig nyskabelse, som jeg ikke kan give nogen som helst kommentar for, men det står der altså nu engang.

Hvad angår Grønlands geologiske undersøgelse, er det måske rimeligt, at man de særlige forhold taget i betragtning vil indrette denne som en selvstændig institution, og jeg vil også meget gerne ligesom det ærede medlem hr. Holger Hansen høre lidt nærmere om dette i udvalget. Ifølge lovforslaget har man indrettet det som et direktorat under ministeriet for Grønland under den forudsætning, som jeg altså mener bør debatteres noget, at det naturligvis er rigtigt, at Grønlands geologiske undersøgelse årligt aflægger beretning om sin virksomhed til ministeriet for Grønland. Det er nærmest en selvfølge, at et direktorat vil gøre det. Jeg vil gerne spørge, om de årlige beretninger fra Grønlands geologiske undersøgelse ifølge lovforslaget så skulle standse hos Grønlandsministeren. Det drejer sig bl. a. om videnskabeligt arbejde, som på en eller anden måde bør publiceres. I Grønlandsudvalgets betænkning er den pågældende paragraf formet således, at Grønlandsministeren derefter skulle orientere folketingets Grønlandsudvalg om den virksomhed, der udøves af Grønlands geologiske undersøgelse. Det kan ikke lade sig gøre for øjeblikket, men kunne have været erstattet med en bestemmelse om, at Grønlandsrådet skulle orienteres. Der står imidlertid ingenting, og jeg vil også gerne høre lidt om dette.

Det er i bemærkningerne til forslag til lov om Grønlands geologiske undersøgelse omtalt, hvad der også nævnes i betænkningen et sted, at det ville være værdifuldt, om der skabtes mulighed for, at Grønlands geologiske undersøgelse kan udbetale findeløn til personer, der indsender værdifulde fund til Grønlands geologiske undersøgelse. Jeg synes i og for sig, det ville være udmærket, om der kunne tilvejebringes hjemmel herfor, så at personer, der er berejst i dette store område, kunne være interesseret i at yde deres bidrag til indsamlingen af materiale. Det skal jo naturligvis ikke være en findeløn, der har nogen forbindelse med fundets egentlige værdi. Så vidt jeg kan se,

[Knud Thomsen.]

er der ikke i lovforslaget forsøgt at skabe hjemmel for udbetaling af en sådan finde-løn.

Jeg ved ikke, om det skjult i bemærkningerne til lovforslaget fremgår, at de nødvendige udgifter bevilges på de årlige finanslove. Vi kan dog drøfte spørgsmålet i udvalget, som måske, hvis det er således sindet, kan afgive en udtalelse til fordel for dette særlige forhold.

Også jeg kan på det konservative folkepartis vegne give tilsagn om en overvejende velvillig, men altså også meget grundig udvalgsbehandling af visse af punkterne i de foreliggende lovforslag.

Kirkegaard: Blandt de mineralforekomster i Grønlands undergrund, som vi hidtil har kendt, har kryolitbruddet ved Ivigtut jo spillet en stor rolle. I mange år har det været et stort aktiv for Grønland og dermed for hele landet, men desværre er dette kryolitleje nu ved at være udtømt, og vi vil i løbet af nogle år miste en god indtægtskilde. Det vil derfor være af stor betydning, om vi ved at aktivisere efterforskningen af mineraler i Grønland kan gøre nye fund, og på grund af Grønlands særlige forhold, de store afstande, de vanskelige transport- og besejlingsforhold o. s. v., er jo et mineral til en høj pris pr. kg det, der i særlig grad påkalder vor interesse.

Hvis disse to lovforslag kan danne grundlag for en sådan øget efterforskning, vil jeg gerne påskønne den højtærede Grønlandsministers initiativ, men selv føler jeg det sådan, at der nok også skal lidt held til, hvis efterforskningen skal give resultat. Det drejer sig jo om uhyre store områder, som dertil — hvad vi alle ved — er vanskeligt tilgængelige. Jeg tror derfor af de grunde, jeg her har nævnt og taget i betragtning, at det er klogt, vi prøver på at gøre efterforskningen så tillokkende som muligt, som ministeren nævnedes det i fremsættelsen. I så henseende skal vi ikke være smålige; tværtimod tror jeg, der kan være god grund til, at vi er rundhændede. Netop for at gøre mange enkelte mennesker direkte interesserede i at finde eller konstatere forekomster af en eller anden art tror jeg, det er en god idé, at et firma, som

har bevilling til efterforskning, belønner et sådant fund med en dusør.

Jeg er i øvrigt ganske enig med det ærede medlem hr. Knud Thomsen i, at det formentlig vil være nyttigt, om enten Grønlandsministeren eller staten kan give en betydelig dusør til enhver, som ved agtpågivenhed eller måske lidt mere eller mindre tilfældigt gør fund af betydning. Det, at en dusør vil tilskynde til at være agtpågivende, går jeg ud fra vil være et stort aktiv.

I fremsættelsen nævner ministeren de senere års stigende interesse fra såvel ind- som udland for forekomster i Grønlands undergrund. Jeg håber på, at vi med denne lovgivning kan stimulere interessen, og derfor kan jeg give tilsagn om det radikale venstres velvillige bistand under den fortsatte behandling.

Måske forekommer lovforslaget om mineralske råstoffer i Grønland mig en lille smule for strengt i sin udformning, men det er jo ikke nødvendigt for den højtærede minister at være lige så streng, når der eventuelt skal skrives kontrakter om koncession enten vedrørende efterforskning eller udnyttelse. Det er i så henseende klogt, tror jeg, at vi husker på, at det er i landets interesse at komme i forbindelse med firmaer, der vil og kan påtage sig en stor og kostbar efterforskning, og det er jo i høj grad en fælles interesse for de firmaer og for hele landet, at efterforskningen giver resultater.

Hvad angår lovforslaget om Grønlands geologiske undersøgelse, vil jeg gøre den bemærkning, at hvis den lov er en forudsætning for, at vi kan få det fulde udbytte af loven om mineralske råstoffer i Grønland, erkender jeg, at det er et argument af betydning og af vægt. Det skal jeg ikke underkende, idet jeg altså er indstillet på at gå ind for endogså betydelige investeringer for at nå frem til rentabel minevirksomhed i Grønland.

Jeg er imidlertid en smule usikker over for nødvendigheden af lovforslaget om Grønlands geologiske undersøgelse, idet det er mit indtryk, at der allerede nu er knyttet en betydelig stab af meget dygtige mennesker til den grønlandske administration. Der er mange erfarne og indsigtfulde mænd, og

[Kirkgaard.]

Jeg er altså ikke sikker på, at vi har muligheder for at nå ret meget videre i så henseende, selv om vi gennemfører det lovforslag, jeg her snakker om.

Jeg vil derfor vente med at tage stilling til det, i hvert fald indtil udvalgsarbejdet er påbegyndt, idet jeg regner med, at begge lovforslagene bliver viderebehandlet i et fælles udvalg.

Vivike: Vi ved, at havene omkring Grønland endnu er meget rige på fisk, men vi ved ikke ret meget om, hvad der gemmer sig i den grønlandske undergrund; måske der endog findes meget store rigdomme, og derfor kan fremtiden komme til at vise, at disse to lovforslag er meget vigtige. Jeg hilser derfor fremsættelsen af dem absolut velkommen.

Det er en fordel, at de geologiske undersøgelser kommer ind under mere faste rammer end nu, og uanset at jeg er positivt indstillet over for lovforslaget om mineralske råstoffer i Grønland, mener jeg dog, at der under udvalgsarbejdet skal stilles det spørgsmål, om det er helt forsvarligt, at den her foreslåede lovgivning giver adgang til, at udenlandske økonomiske sammenslutninger kan få koncession på eneret til udnyttelse af råstoffer. Ganske vist siges det i lovforslaget, at hovedreglen skal være, at en sådan tilladelse meddeles selskaber, der er registreret her i riget, men det er altså ikke noget absolut krav.

Endelig vil jeg understrege — hvilket også er gjort i lovforslaget, men det kan absolut ikke gøres for tit og for kraftigt — at det pålægges koncessionshavere i videst muligt omfang at benytte grønlandsk arbejdskraft. Endnu den dag i dag har jeg ikke fattet, at folketinget, da det vedtog lovforslaget om Arktisk Minekompagni, samtidig vedtog, at der ikke måtte bruges grønlandsk arbejdskraft ved udvindingen af molybdæn.

Jeg kan altså tilsige mit partis velvillige

medvirken; der er blot enkelte ting, jeg gerne vil have drøftet nærmere i udvalget.

Bækgaard: Forslaget til lov om mineralske råstoffer i Grønland og forslaget til lov om Grønlands geologiske undersøgelse er så nøje knyttet sammen, at det er helt naturligt, at de behandles under ét.

Hvad angår lovforslaget om mineralske råstoffer, er vi i mit parti enige med den højtærede minister i, at det gælder om at gøre efterforskning og udnyttelse så tillokkende som muligt for i det hele taget at få nogen til at gå ind i sådanne undersøgelser under de vanskelige forhold, som Grønlands beliggenhed og natur byder på.

I lovforslagets § 1, stk. 2, tilgodeses den grønlandske befolknings hidtidige ret til fortsat at udnytte de almindelige råstoffer, som de har brug for i deres daglige virke. Jeg mener, det er meget vigtigt, at netop sådanne bestemmelser kommer med, for det skulle jo nødig gå sådan, at grønlænderne føler sig trådt for nær, såfremt der ad åre viser sig grundlag for ret stor udnyttelse af mineralske råstoffer.

Angående sikkerheden for eventuelle statsudgifter i forbindelse med undsættelsesforanstaltninger vil det vel ofte være sådan, at der i forbindelse med undersøgelse efter mineralske råstoffer også foretages geologiske undersøgelser, så større risiko for udgifter, der vil være staten helt uvedkommende, vil sikkert sjældent forekomme; men ellers må det da være rigtigt, at staten holdes skadesløs for sådanne udgifter.

I § 15: „Om udnyttelse“, gives der nærmere regler for bevillingsansøgning. For mig at se er det ikke få ting, der skal dokumenteres og ansøges om. Her kan det let gå sådan, at det tillokkende helt forsvinder under den lange og trange vej med ansøgninger gennem både udvalg, Grønlandsråd og ministerium, og jeg vil henstille, at opmærksomheden henledes på disse ting.

Ifølge § 17, stk. 2, kan statens og den grønlandske landskasses økonomiske

[Bækgaard.]

interesser sikres ved en koncessionsafgift. Skal det være f. eks. en vægtafgift pr. udvundet ton råstof, eller hvordan har den højtærede minister tænkt sig dette problem løst?

De uafhængige kan støtte forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland.

Til lovforslaget om Grønlands geologiske undersøgelse har vi ikke så forfærdelig mange bemærkninger. Jeg kan helt tilslutte mig det ærede medlem hr. Holger Hansens bemærkninger angående administrationen af denne lovgivning. Det må kunne gøres enklere og billigere end antydnet i lovforslaget, og desuden bør der efter mit partis mening lægges vægt på, at der drages så mange grønlandere ind i arbejdet som muligt. Det kan bl. a. udbetaling af findeløn sikkert medvirke til, og derfor hilser jeg med tilfredshed, at der i bemærkningerne til lovforslaget gøres opmærksom herpå.

Angående dette lovforslag vil de uafhængige afvente resultatet af udvalgsbehandlingen, før vi tager endelig stilling.

Bosing: De to foreliggende lovforslag om mineralske råstoffer i Grønland og om Grønlands geologiske undersøgelse hører efter deres hensigt sammen og supplerer hinanden.

Som det er klart udtrykt i bemærkningerne til forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland, har stigende interesse såvel fra ind- som fra udland for efterforskning og kommerciel udnyttelse af grønlandske mineralforekomster nødvendiggjort en sådan speciel lovgivning for Grønland, som sammenlignet med Danmark har en helt anden beskaffenhed.

De to foreliggende lovforslag er udarbejdet efter minelovskommissionens henstilling og forslag. Minelovskommissionen, som blev nedsat i begyndelsen af 1960 og afsluttede sit arbejde i fjor, har som arbejdsgrundlag nøje undersøgt den gældende retstilstand på dette område her og i udlandet samt minelovgivningen i andre nordiske lande og Canada. De udarbejdede udkast til disse lovforslag er forelagt for Grønlands landsråd i år under dets ekstraordinære samling i marts måned. Landsrådet kom kun med ganske få bemærkninger herom,

og dem blev der taget hensyn til i den endelige udformning af forslagene.

Som medlem af denne kommission er det mig en glæde at se det resultat, som de to lovforslag er udtryk for, og jeg hilser det med tilfredshed.

Uden at give en længere redegørelse for Grønlands geologiske efterforskningshistorie og de mineralfund, der i løbet af årene er gjort, kan jeg sige, at drømmen om at finde værdifulde mineraler i Grønland kendes helt tilbage til Christian den Fjerdes tid. År 1606 sendtes nemlig en ekspedition på 5 skibe til Grønland. Disse blev så ifølge beretninger lastet med den formodede sølvholdige erts, som ved skibenes hjemkomst blev erklæret for værdiløs.

Gennem talrige undersøgelser siden da har man i Grønland truffet mange mineraler, men på få undtagelser nær kun i ubetydelige mængder, og væsentligst af videnskabelig interesse. Brydningen af kobber og grafit har været urentabel og har givet betydelige underskud, men et råstof, der har haft økonomisk betydning såvel for Selskabet Øresund som for Grønland, er kryolitten, der siden 1865 og indtil for et par år tilbage er udvundet med betydelig årlig fortjeneste. Uden de millionbeløb, staten årlig fik som sin aktieandel ved brydningen af dette mineral, ville bl. a. skolebyggeriet og dermed skoleuddannelsen i Grønland før nyordningen i 1950 have været betydelig længere tilbage, end tilfældet har været, idet en del af dette beløb blev anvendt til sparsomme investeringer på dette felt. Endda vil jeg sige, at det i økonomisk henseende ville have været en meget svær tid for Grønland under den anden verdenskrig, hvis kryolitten ikke havde været en sikker og kærkommen udførsels- og betalingsvare til sikring af Grønlands forsyning med de vigtigste varer.

Foruden de grønlandske kul på Diskøen, hvis brydning også er urentabel, findes der rige lag af kul i Nûgssuakhalvøen, hvor der også er stor mulighed for tilstedeværelsen af olie. I Mestersvig i Østgrønland har Nordisk Mineselskab brudt bly og zink, men kunne kun lige netop klare hele foretagendet uden tab. Senere blev der fundet uran- og molybdæforekomster henholdsvis i Vest- og Østgrønland. Grønlands geografiske pla-

[Rosing.]

cering, dets klima og den vanskelige besejling af landet samt visse fundne mineralforekomsters lokalisering på ret utilgængelige steder gør det vanskeligt at udvinde mineralerne uden store omkostninger. Af disse grunde må derfor for det første koncenterterne af mineraler være større end andre steder, hvis en minevirksomhed skal give fortjeneste. For det andet må mineralerne ligge på sådanne kyststrækninger, at man kan besejle afskibningsstedet en stor del af året eller året rundt. Og for det tredje må man helst undgå dyre forinvesteringer, før en brydning af råstoffer kan påbegyndes, sådan som det for de tre nævnte betingelsers vedkommende har været tilfældet med kryptitbruddet.

I et land som Grønland, hvor fiskeriet praktisk talt er det eneste betydende eksporterhverv, er det naturligt, at man ser sig om efter andre erhvervsøkonomiske muligheder. På dette område er det nærliggende at knytte forhåbninger til udforskningen af Grønlands geologi. Disse forhåbninger er også efterhånden forstærket derved, at man i de seneste år har fundet rige jernforekomster på de canadiske områder, som ligger lige over for Grønland, idet man med sikkerhed ved, at de samme geologiske formationer fortsætter østpå til Grønland. Det kan således ikke udelukkes, at der en skønne dag vil blive fundet rige og værdifulde råstoffer, hvis brydning kan blive af økonomisk betydning for minevirksomheden, for staten og ikke mindst for landets befolkning.

Det foreliggende forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland gør for det første efterforskning og minevirksomhed af enhver art så tiltrækkende som muligt. For det andet giver lovforslaget mulighed for etablering af en rimelig sikkerhed for statens, herunder landskassens, interesser. Tilslutning til undersøgelse og koncession til efterforskning skal jo ifølge lovforslaget gives uden afgift. Det er heller ikke foreslået, at koncession til udnyttelse af råstoffer gøres betinget af en fast eller variabel afgift. Først når den investerede kapital gennem minevirksomhedens drift er indtjent med tillæg af en passende forrentning, sikres det offentlige del i udbyttedelingen. Dette er en hensynsfuld ordning for den, der skal

drive minevirksomheden i Grønland, og for det offentlige, som har sat penge i foretaget. Ifølge bemærkningerne til lovforslagets § 17 skal det offentlige deltagelse i udbyttedelingen foregå på den måde, at indtil 50 pct. af den til enhver tid værende aktiekapital, herunder friaktier, skal tilfalde staten og Grønlands landskasse, medens statens tegning af Nordisk Mineselskabs stiftelseskapital i 1952 kun lå på 27½ pct. Ifølge lovforslaget bliver således det offentlige medbestemmende på lige fod med de private interesser. Ja, jeg kan ikke se andet, end at dette er en rimelig sikring af statens og landskassens interesser.

Selv om jeg under denne førstebehandling af lovforslaget ikke skal komme nærmere ind på detaljerne, vil jeg dog ikke undlade at nævne to ting, som for mig og mine landsmænd deroppe er af stor interesse.

I § 10, stk. 2, står der, at det i koncessionen kan bestemmes, at bevillingshaveren efter ministerens bestemmelse skal udbetale dusør til personer, som inden for koncessionsområdet finder eller først gør opmærksom på forekomsten af værdifulde råstoffer. Dette er noget nyt for Grønland og vil ganske afgjort overalt stimulere opmærksomheden blandt rejsende, som ret ofte færdes igennem store landområder. Hertil vil jeg føje, at jeg under mine rejser i Grønland sidste år har fortalt mine vælgere, at vi i minelovskommissionen har taget denne bestemmelse med i lovudkastet. Denne korte redegørelse fremkaldte ligefrem begejstring blandt tilhørerne alle steder. De begyndte straks at lægge hjernerne i blød for at komme frem med de tilfælde, hvor ejendommelige og mærkelige stenarter er set her og dér af dem selv eller andre.

I forbindelse hermed og i relation til den tanke, der ligger bag den nævnte bestemmelse, vil det efter min mening være en meget nyttig støtte for grønlændere, der ikke har forudsætninger for at konstatere tilstedeværelsen af visse mineraler, som en ikke-fagmand let kan overse, at f. eks. Grønlands geologiske undersøgelse udgiver en folder, hvori der i al korthed beskrives værdifulde mineralers kendetegn, eventuelt med et farvebillede af mineralernes typiske udseende, foruden de nødvendige oplysninger om praktiske forholdsregler i tilfælde af et fund og om, til hvilken adresse fundet

[Rosing.]

sendes. En sådan folder vil være praktisk at tage med under alle forhold.

Det andet, som for grønlandske arbejdere og i det hele taget for skabelsen af en anden beskæftigelsesmulighed kan være af interesse, er udtrykt i § 21, hvor der står:

„Det fastsættes i koncessionen, i hvilket omfang der ved antagelse af arbejdskraft skal beskæftiges lokal arbejdskraft eller dansk arbejdskraft i øvrigt.“

Allerede for flere år siden blev der blandt grønlandske arbejderorganisationers repræsentanter rejst et ønske om, at der blev givet adgang til, at grønlandske arbejdere kunne blive antaget som arbejdsmænd i amerikanske baser, hvilket indtil dato ikke er muligt, da antagelsen af arbejdskraft til baserne sker hernede. Jeg vil håbe, at den mulighed, som § 21 er udtryk for, til sin tid føres ud i livet i større omfang, eventuelt også i forbindelse med spørgsmålet om flytning af kulminearbejdere i Kutdligssat til andre steder i Grønland. Unge kulminearbejdere vil jo være selvskrevne til et job ved minedrift hvor som helst i Grønland.

Jeg har ikke særlige bemærkninger at gøre til forslag til lov om Grønlands geologiske undersøgelser; blot skal jeg nævne, at denne institutions nærmere og lovmæssige tilknytning til ministeriet for Grønland er foreslået, inden Grønlandsudvalget af 1960 tog skridt til at foreslå ministeriets afvikling og overførelse af arbejdsområderne til andre ressortministerier. Men vi har ikke foreslået, at den del af ministeriets arbejdsområde, der vedrører videnskabelige undersøgelser, skal overflyttes til et andet ministerium, så dette lovforslags bestemmelser er i hvert fald nu berettigede.

Grønlands geologiske undersøgelse blev oprettet i 1946, og siden da har man etableret en systematisk undersøgelse og kartering af de kyststrækninger, hvor der før er fundet forskellige mineraler. Mens årene gik, forøgedes indsatsen og antallet af deltagende danske og udenlandske geologer, ligesom man i den senere tid er gået over til anvendelse af moderne tekniske midler og apparatur i dette besværlige arbejde på de enorme områder. Det er klart, at et hurtigere karteringsarbejde og dermed geologisk kortlægning af de landområder, hvor der er

større mulighed for at finde værdifulde mineraler, vil fremme lysten til efterforskningen fra de privates side, men et sådant arbejde kræver ikke alene rationelle undersøgelser, men også en til den store opgave nødvendig arbejdskraft både her og i Grønland. Arbejdskraften og pengemidlerne har imidlertid aldrig været tilstrækkelige, ligesom de eksisterende meget trange lokale mæssige forhold aldrig vil give mulighed for et effektivt og hurtigere karteringsarbejde. Grønlands geologiske undersøgelses arbejde og bedre arbejdsvilkår er forudsætningen for, at de private, der vil foretage efterforskning af mineraler, kan få bedre geologisk kortmateriale til rådighed.

Jeg vil på min kollegas og egne vegne anbefale lovforslagene på det varmeste.

Ministeren for Grønland (*Carl P. Jensen*): Jeg takker de ærede ordførere for den positive stilling, der er kommet til udtryk ved behandlingen af i hvert fald det ene af disse lovforslag. Det er jo ifølge forholdets natur et udforsket område, det her drejer sig om, hvor ingen kan have noget eksakt kendskab til, hvilke mineraler der i givet fald kan være tale om, og i hvilken udstrækning de vil kunne gøres til genstand for udnyttelse. Allerede af den grund er der ikke på forhånd mulighed for i en lovtæst af præcisere den afgift, som det ærede medlem hr. Bækgaard gerne ville vide lidt nærmere om, og som er omtalt i lovforslagets § 17. Et sådant kendskab kan jo først tilvebringes efter en udforskning, der kan fastslå eventuelle mineralers tilstedeværelse, i første række deres kvantitet og kvalitet.

Der er i dag rejst en række forskellige spørgsmål, som jeg naturligvis vil medvirke til en nærmere belysning af i et kommende udvalg. Men i anledning af det af det ærede medlem hr. Dupont rejste spørgsmål om eventuel kapitalers hjemsted, vil jeg allerede nu gøre opmærksom på, selv om det naturligvis som alle øvrige spørgsmål kan drøftes i et udvalg, at en sådan begrænsning fastlagt ufravigelig kan virke hæmmende på et initiativ. Som § 15 i lovforslaget om mineralske råstoffer er affattet, må det formentlig antages, at dansk kapitalers interesser alle forhold lige her vil have et fortrin.

Det ærede medlem hr. Holger Hansen

[Ministeren for Grønland.]

mente, at § 20 ikke var tilstrækkelig klar, for så vidt angår de regler og retningslinjer, der er angivet med henblik på eventuelle bebyggelser efter en bebyggelsesplan, der skal godkendes af ministeren. Så vidt jeg i øjeblikket erindrer, er der sagt noget nærmere i betænkningen om, hvilke arbejder af den karakter der tænkes på. Der kan blive tale om flyveplads, havneanlæg og mange andre ting, men jeg vil naturligvis gerne være med til at drøfte dette og andre problemer af mere principiel karakter, som det ærede medlem og andre ærede ordførere har rejst vedrørende lovforslaget om mineralske råstoffer i Grønland.

Det ærede medlem hr. Knud Thomsen nævnte § 15 og, kan jeg vel sige, ironiserede lidt over henvisningen til det folketingsudvalg, der er nedsat i henhold til loven af 1950 om efterforskning og indvinding af råstoffer i Danmarks undergrund. Hvis en tilsvarende bestemmelse ikke havde været med i dette lovforslag, ville jeg vel nok være blevet afæsket en udtalelse om, hvorfor der var afvigelse imellem dette lovforslag og loven af 1950. Hvis det ærede medlem mener, at henvisningen er overflødig, eller at der ikke er tilvejebragt retningslinjer for folketingsudvalget, har jeg ikke noget imod, at sætningen fjernes, men det tror jeg dog ikke det ærede medlem på forhånd vil give tilsagn om at medvirke til.

Det ærede medlem rejste også spørgsmål vedrørende lovforslaget om Grønlands geologiske undersøgelse; dette lovforslag må ses i sammenhæng med forslaget til minelov, der forudsætter et nært samarbejde i forbindelse med efterforskningsopgaverne og ikke mindst den hermed følgende videnskabelige kortlægning og undersøgelse.

Det er et arbejde, der siden 1946 har været udført i tilknytning til Københavns universitets mineralogiske museum. Det nu foreliggende forslag, der tager sigte på et særligt direktorat, om jeg så må sige, er også baseret på kommissionsbetænkningen; der anser en særlig lovgivning på dette område for at være hensigtsmæssig; men det har alene det sigte, at de opgaver, som det nuværende organ har, skal fastslås i lovsform. Der skønnes — det vil jeg gerne sige — ikke at være behov for nævneværdigt større bevillinger end dem, der i givet fald vil

være påkrævet til opretholdelse af den nuværende organisationsform.

Det ærede medlem hr. Rosing rejste spørgsmålet om en foranstaltning, der kunne animere, jeg havde nær sagt til det sporingsarbejde, som der sigtes til i lovforslagets § 10, stk. 2, hvor der er tale om dusører. Jeg vil meget gerne foranledige en sagkyndig vurdering af det ærede medlems tanker om at interessere den grønlandske befolkning. Efterhånden som de grønlandske arbejdere bliver mere og mere produktivt-minded, sådan som vi bl. a. har eksempler på det ved minearbejdet, som det ærede medlem omtalte, er det givet, at problemet om anvendelse af grønlandsk arbejdskraft vil have en særlig interesse ikke mindst for koncessionshavere, der jo derved i hvert fald opnår den fordel, at de ikke skal betale transport og særlige omkostninger ved at udsende arbejdskraft. Jeg vil i øvrigt også gerne erindre det ærede medlem om, at netop Grønlands tekniske Organisation efter nye retningslinjer i høj grad er medvirkende til netop at gøre den grønlandske arbejder mindet for arbejde af den slags.

Jeg takker for den tilslutning, der er givet til lovforslagene, og tilsiger naturligvis velvilligt samarbejde i det kommende udvalg.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Dupont: Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning
vedtoges dette forslag.

Første næstformand (From): Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlemmer af folketinget Skræppenborg-Nielsen, Morten Lange, Aksel Larsen og Vivike har meddelt mig, at de ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende en påtænkt ekspropriation af arealer i Ho-Oksby og Ål kommuner.

[Første næstformand.]

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 2. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ekspropriation til udvidelse af bygningsanlæggene på Fin-
seninstituttets ejendom.

- 3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udvidelse af kontor-
bygning for verdenssundhedsorganisa-
tionen.

- 4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om mineralske råstoffer i
Grønland

og

forslag til lov om Grønlands geologiske
undersøgelse.

- 5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om
husholdningsskoler og husholdningsse-
minarier m. m.

- 6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om Danmarks erhvervs-
fond.

Mødet hævet kl. 16⁵².

25. møde.

Onsdag den 2. december kl. 13.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den ærede ordfører for udvalget til valgs prøvelse, for at hun kan gøre indstilling til tinget om godkendelse af et valg.

Ordføreren for udvalget til valgs prøvelse (Else-Merete Ross): I skrivelse af 25. f.m. anmodede det ærede medlem hr. Frode Jakobsen om orlov fra den 1. december i år på grund af udsendelse i offentligt hverv som delegeret til De Forenede Nationers generalforsamling. Den 26. i forrige måned meddelte det høje ting den ønskede orlov og vedtog at indkalde stedfortræderen. På den af indenrigsministeriet i medfør af valglovens § 50 udarbejdede liste findes som 1. stedfortræder for socialdemokratiet i østre storkreds opført næstformand Robert Sørensen, der i skrivelse af 30. f. m. har meddelt, at han er villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af den nævnte orlov.

Udvalget til valgs prøvelse har herefter holdt møde, og efter at have gennemgået stedfortræderlisten og de øvrige dokumenter indstiller udvalget enstemmigt, at næstformand Robert Sørensen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra den 1. december d. å. at regne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af næstformand Robert Sørensen som midlertidigt medlem af folketinget fra den 1. december 1964.

vedtoges enstemmigt med 118 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.